

ІМПЕРСЬКА ПОЛІТИКА РОСІЇ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ДЛЯ БІЛОРУСІЇ

В статті наведено авторське бачення впливу імперської політики Росії на розвиток та існування Білорусії. Наведено оцінку історичній специфіці еволюції білоруських земель впродовж IX-XXI століть та вплив на неї російської держави, яка була геополітичним центром із власним баченням свого історичного шляху та місця в системі міжнародних відносин. Зосереджено увагу на впливі російської зовнішньої та внутрішньої політики на Республіку Білорусь із моменту проголошення її незалежності наприкінці XX ст. та впродовж XXI ст. Виокремлено основні ризики та загрози, які містить таке партнерство, детально проаналізовано причини та передумови його виникнення та розвитку, а також підстави ігнорування альтернативних сценаріїв участі Республіки Білорусь у міжнародних відносинах.

Ключові слова: Республіка Білорусь, Російська Федерація, геополітика, міжнародні відносини, міжнародна безпека, пострадянський простір.

Bogdanovich I.I. Imperial policy of Russia: challenges and threats for Belarus.

The article presents the author's vision of the impact of Russia's imperial policy on the development and existence of Belarus. The article provides an assessment of the historical specifics of the evolution of the Belarusian lands during the IX-XXI centuries and the influence on it of the Russian state, which was a geopolitical center with its own vision of its historical path and place in the system of international relations. There is focused attention on the influence of Russian foreign and domestic policy on the Republic of Belarus since the declaration of its independence at the end of the twentieth century and during the XXI century. There are highlighted the main risks and threats that such a partnership contains, are analyzed in detail the reasons and prerequisites for its emergence and development, as well as the reasons for ignoring alternative scenarios of the Republic of Belarus' participation in international relations.

Keywords. Republic of Belarus, Russian Federation, geopolitics, international relations, international security, post-Soviet space.

Постановка проблеми. Створення Організації Об'єднаних Націй та подальший розвиток інструментів системи міжнародного права породили у світі сподівання, що нові глобальні конфлікти є неможливими, а наявні локальні суперечки отримали інструмент свого врегулювання шляхом дипломатії. Ті ж війни, які виникали впродовж ХХ століття, розглядалися скоріше як не доопрацювання міжнародних інститутів, аніж як об'єктивна реальність повоєнного людства. Упевненості у такому висновку додав розпад соціалістичного табору на межі 80-90-х рр. ХХ ст. Недарма на деякий час домінуючою у західних наукових та політичних колах стала концепція «кінця історії», яку в 1989 р. висунув американський філософ та політолог Френсіс Фукуяма [1]. Проте, як справедливо відзначали його опоненти, навіть в ХХІ ст. історичні процеси в людському соціумі не припиняться, конфлікти триватимуть, більше того, їх гострота та інтенсивність набудуть ще більшого розмаху. Як показав подальший перебіг подій, саме остання точка зору була і залишається більш реалістичною.

Очевидно, що в умовах наростаючих протистоянь у масштабах планети, кожна країна світу потребуватиме актуалізації стратегії свого існування. Особливо важливим це буде для країн, які безпосередньо залучені в серйозні міжнародні конфлікти або межують із державами, які підпадають під даний опис. Однією із них є Республіка Білорусь, тісне партнерство якої із Російською Федерацією в контексті віроломного військового нападу останньої на Україну у лютому 2022 р. загострило актуальність та важливість пошуку адекватної моделі власного розвитку, яка б відповідала інтересам білоруського народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика участі Республіки Білорусь у міжнародних відносинах є предметом ґрунтовного аналізу в науковій літературі. В цьому сенсі доцільно відзначити ряд наукових публікацій, авторами яких є Ф. Басов, О. Валіон, Е. Достанко, В. Ліхачов, А. Новська, А. Нечай, В. Снапковський, А. Суздальцев, Г. Рапота. Популярність зазначеного напрямку досліджень слугує безумовним підтвердженням актуальності вказаної тематики та її практичної значимості.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Виходячи із географічної близькості Республіки Білорусь із Російською Федерацією, на перший погляд, співпраця даних держав в системі міжнародних відносин повинна б бути ретельно досліджена. Разом з тим, вважаємо за доцільне звернути увагу на той факт, що взаємодія цих країн є темою, яка вкрай заполітизована. Тобто її розгляд здебільшого дотримується одного із альтернативних варіантів оцінки, які можна віднести до різних полюсів у погляді на досліджувану проблематику: або з позиції вкрай позитивних оцінок із ігноруванням і недооцінкою ризиків, які таке партнерство містить, або ж з суто негативної точки зору із домінуванням загроз, що одразу перекреслюють

будь-які позитивні аспекти співпраці між даними державами. Звідси теоретичної та практичної з точки зору зазнають певної девальвації і отримані результати. При цьому комплексний діалектичний аналіз цієї проблеми зустрічається вкрай рідко. Не претендуючи на всеосяжність, разом з тим вважаємо, що питання імперської політики Росії з позиції викликів, загроз та перспектив для Республіки Білорусь залишається вкрай актуальною і потребує подальшого висвітлення.

Виклад основного матеріалу. З метою кращого розуміння місця та ролі білоруських земель та народу в процесах міжнародних відносин, вважаємо за доцільне в першу чергу звернутися до основних історичних етапів розвитку території сучасної Білорусі та специфіки її взаємодії з сусідніми державами.

Перші згадки про державність на території нинішньої Білорусі припадають на IX ст., коли формату повноцінної самостійності набуло Полоцьке князівство. Більшість істориків називають його першою білоруською державою, хоча етносу, а тому і країни з такою назвою тоді ще не існувало. Саме в цей час були закладені і підвалини тенденції, яка буде актуальною впродовж всієї подальшої історії даних територій до сьогодення. Маємо на увазі необхідність балансувати між співпрацею та конфронтацією із найближчими сусідами; причому ціною цього дуже часто виявлялася сама білоруська незалежність. Так, в часи Полоцького князівства такими конкурентами були Київ та Новгород. В XIII ст. сформувались два нових центри, навколо яких відбувалась консолідація східних слов'ян – Вільно та Москва, які поступово сформували відповідно Велике князівство Литовське (ВКЛ) та Московське князівство. В першій чверті XIV ст. до складу ВКЛ увійшли Полоцька та Турово-Пінська землі, Мінське та Вітебське князівства (тобто більша територія сучасної Білорусії). Окрім них, до складу ВКЛ входили також землі сучасної Литви, територія північної України, а також частина нинішньої Росії.

В кінці XV ст. внаслідок династичного шлюбу та переходу ряду феодалів, які межували з Московським князівством, у підпорядкування останнього разом зі своїми землями, ВКЛ втратила частину білоруських земель. Впродовж 1500-1503 рр. за ці землі точилась війна, яка завершилась перемогою Москви. Під владу Івана III відійшли значна частина Гомельських та Вітебських земель. Остаточна мирна угода в даному конфлікті була укладена тільки в 1508 р. вже з сином Івана III Васиєм III. В подальшому прикордонні конфлікти між цими державами тривали і далі, періодично міняючи лінію кордону разом із зміною територіальної приналежності окремих земель.

Як буде відображено нижче, білоруські території будуть зберігати статус арени протистояння між різними країнами аж до кінця Другої світової війни. Повноцінну незалежність Білорусь здобуде тільки в 1991 р. після розпаду

СРСР. В 1990-х рр. домінуючою в наукових колах та серед політиків і керівництва багатьох країн світу (і Білорусія тут не виняток) була думка про те, що серйозні конфлікти та міждержавне протистояння залишаться у минулому. Принаймні в Європі ХХІ століття місця для них не буде, а незначні суперечки або навіть конфліктні ситуації, які є неминучими у міжнародних відносинах, будуть вирішуватися винятково в рамках існуючого міжнародного права та під егідою Організації Об'єднаних Націй.

Подібні підходи були значною мірою ідеалістичними. При цьому ігнорувався об'єктивний характер такої науки як геополітика. Згідно поглядів її фахівців, конфлікти між державами носять об'єктивний характер і обумовлюються боротьбою за могутність, яку у світі ведуть сильні країни. Під останніми тут розуміють таких суб'єктів міжнародних відносин, які в силу наявності істотного економічного, військового, територіального, ресурсного потенціалу можуть домагатись поширення свого впливу далеко за власні межі. При цьому частина або ж навіть уся територія сусідніх (усіх або деяких із них) країн починає розглядатись як так зване «перехресне поле», або ж простір, на який можуть претендувати одна або декілька суміжних держав [2].

Саме в такій ролі впродовж історії існування білоруських земель вони сприймалися Росією, починаючи від Московського князівства і закінчуючи Російською Федерацією. Тому для більш ґрунтовної та всеохоплюючої оцінки стану взаємодії Білорусії із Росією вважаємо за доцільне навести короткий історичний аналіз даних процесів та визначити їх передумови.

Перші століття феодальної роздробленості Московське князівство конкурувало за пріоритет із державними утвореннями Києва, Новгороду, Твері, Володимира, Суздаля, Рязані, при чому ці процеси відбувались на фоні постійної боротьби за існування із «зовнішніми» супротивниками, якими виступали татари-монголи, лівонський та тевтонський ордени хрестоносців, Кримське ханство, Велике князівство литовське, Польща.

Ситуація почала набувати змін за правління в Москві великого князя Івана III. Здійснюючи енергійну та доволі агресивну зовнішню політику, він приєднав або захопив більшість невеликих князівств-сусідів та зміг кинути виклик Золотій Орді. В 1472 р. цей правитель одружився з останньою представницею давнього візантійського роду Палеологів Зоєю (перед вінчанням прийняла повторне хрещення з ім'ям Софія, під яким і увійшла в історію).

Геополітичні наслідки цієї події для Великого князівства Московського не варто недооцінювати: позиціонуючи себе як продовжувача традицій Візантійської імперії, Іван III запровадив використання в якості герба двоголового орла, почав використовувати для власного найменування титул «царя», чим прагнув показати свій пріоритет серед усіх князівств, які

утворились на територіях колишньої Київської Русі. При ньому вперше було сформульовано концепцію, яка у 1523-1524 рр. за правління його спадкоємця Василя III Івановича остаточно оформилась у геополітичний конструкт, який описується формулою «Москва – третій Рим» [3]. При цьому зауважимо, що навряд чи в той час будь-хто з сучасників міг припустити, що зазначена теза буде прямо чи опосередковано обумовлювати зовнішню політику Російської держави не тільки у найближчі роки, але й упродовж декількох віків.

У наступних століттях Московське царство, а згодом і Російська імперія неодноразово вели війни, які зачіпали територію нинішньої Білорусії. Головними їх причинами були: в одних випадках бажання подальшої експансії та розширення власного життєвого простору, а у інших – необхідність захистити вже здобуті досягнення від зазіхань не менш агресивно налаштованих сусідів.

Так, після інкорпорації білоруських земель до складу Речі Посполитої Польської внаслідок Люблінської унії 1569 р. вони неодноразово ставали ареною збройних протистоянь між Польщею та Московською державою. Сюди належать бойові дії часів так званої Смути на російських землях (1598-1613 рр.), Російсько-Польська війна (1609-1618 рр.), Смоленська війна (1632-1634 рр.), війна 1654-1667 рр. Під час останньої, наприклад, землі, які сьогодні належать Білорусії, взагалі стали основним театром бойових дій, а ключовим подіями війни в 1654-1655 р. стали захоплення Полоцька, Вітебська, Могильова, Мінська та Гродно царськими військами, що відбувалось за активної підтримки місцевого населення. Останнє вбачало в Московській державі захист від утисків з боку католиків на релігійній основі. Проте, подальший перебіг війни виявився сприятливішим для Польщі і в результаті Андрусівського миру 1667 р. більшість білоруських земель повернулись в склад Речі Посполитої, що в подальшому було підкріплено так званим «вічним миром» 1686 р., якого не вистачило навіть і на два десятиліття.

Нові бойові дії на територію Білорусії повернулись вже у 1700 р. із початком Північної війни (тривала до 1721 р.). Дана війна характеризується внутрішнім розколом в Польщі, де суспільство розділилось у підтримці воюючих сторін – одні виступали за союз зі Швецією, інші – за альянс із Росією. Впродовж 1700-1721 рр. цілий ряд білоруських міст та містечок були захоплені або розорені шведською армією, причому деякі з них – неодноразово. За час Північної війни населення білоруських земель знову істотно скоротилось (згідно більшості джерел воно налічувало близько 700 тис. осіб), особливо постраждали території Полоцького, Вітебського та Мстиславського воєводств.

В другій половині XVIII ст. польська держава зазнала критичного ослаблення країни. Цією обставиною не могли не скористатись сусідні держави – Пруссія, Австрія, Росія. Тому 5 серпня 1772 р. їх представниками у Санкт-

Петербурзі була підписана конвенція про розподіл Речі Посполитої. Згідно до положень даного документу до складу Російської Імперії відходили території східної Білорусії, на яких створювались Полоцька та Могилевська губернії. В 1793 р. між Росією та Пруссією відбувся другий розподіл Речі Посполитої, а у 1795 р. – третій розподіл Речі Посполитої. Підсумком цих трьох розподілів Речі Посполитої стало те, що територія Білорусії з населенням близько 3,3 млн. осіб відійшла до Російської імперії.

В 1812 р. на білоруські землі знову прийшло лихо - почалася російсько-французька війна. Не змінивши нічого для статусу білоруської території та її населення, активне протиборство в черговий раз завдало удару по демографічній сфері, сільському господарству; від рук французької армії постраждали ряд пам'яток історії та мистецтва.

Наступного разу Білорусія як прикордонний регіон Росії, знову перетворилась на театр бойових дій після початку Першої світової війни в 1914 р. В жовтні 1915 р. під німецький контроль потрапила територія білоруських земель з населенням понад 2 млн. осіб, більше половини всіх працездатних чоловіків з сільської місцевості Білорусії були мобілізовані та відправлені на фронт (всього – понад 600 тис. осіб). З кожним роком війни соціально-економічне становище в Російській імперії погіршувалось і вело до відвертої катастрофи. Таке твердження справедливо і для Білорусії.

Після звершення революції 1917 р. у Росії, ця ж країна, тільки у новій своїй інкарнації (РСФРР) продовжила реалізацію зовнішньої політики імперського типу. Результатом в кінці 1922 р. стала поява на карті світу нового утворення – СРСР. Очевидно, що внаслідок історичних процесів, які на той час бурхливо розвивались у світі, період миру не міг бути тривалим. Друга світова війна, активним і безпосереднім учасником якої був СРСР, вже вкотре зачепила Білорусію. Народ БРСР за перемоги над фашизмом заплатив дорогою ціною – понад 2 млн. людських життів та вщент зруйнованою економікою. Так, якщо в 1945 р. загальний обсяг промислового виробництва в СРСР склав близько 82% довоєнного рівня (1940 р.), то в БРСР даний показник скоротився до 20%. Якщо ж вести мову про енергетику, то тут скорочення в республіці сягнуло з 84% до 16% при тому, що середній показник по Союзу складав 33% (до 67%). Сумарні збитки, нанесені Білорусі внаслідок подій Другої світової війни, оцінюються в 75 млрд. рублів в цінах 1941 р., що склало приблизно 11% від загальносоюзних.

Значні зрушення в світових відносинах та міжнародному праві, які відбулись після завершення Другої світової війни, повинні були покласти кінець проявам імперської зовнішньої політики. Проте, на практиці імперіалізм у світі набув нових форм та проявів, а після того, як впродовж 90-х рр. XX ст. намітилась тенденція до ерозії системи міжнародного права на фоні деградації дипломатичних механізмів, в тому числі і системи ООН, стало очевидним, що

світ ХХІ ст. чекатимуть значні потрясіння. В такому контексті для нової незалежної країни, якою стала Республіка Білорусь, особливого значення мав пошук оптимальної моделі розбудови міжнародного партнерства із іншими державами світу, причому найбільш вагоме значення тут набували зв'язки із найближчими сусідами, одним із яких є Російська Федерація.

Цілком логічним і зрозумілим буде запитання з приводу того, чи керівництво Білорусі не мало вагань відносно вибору своїм головним стратегічним партнером саме Росії? На наш погляд, такі сумніви існували. Крім того, перші роки після відновлення білоруської незалежності влада країни робила все, щоб уникнути формування критичної залежності від тільки одного партнера. Особливо пам'ятаючи про те, що російська влада в силу своїх історичних традицій, імперського менталітету, бажання відновити втрачені соціально-економічні зв'язки, які обірвалися із розпадом СРСР, а також під впливом об'єктивних геополітичних законів та принципів, буде прагнути домінування у відносинах з Білорусією. Причому максимальні версії такого «співробітництва» для ідеологів російської зовнішньої політики допускали включення білоруських земель на правах автономної одиниці до складу власної держави. Для офіційного Мінська такі сценарії були неприйнятними, тому велась активна робота по налагодженню зв'язків з іншими країнами, передусім сусідніми, із метою вибудувати власну ефективну модель зовнішньої політики.

Протягом 1992-1994 рр., не маючи на меті нанесення шкоди відносинам із сусідами, білоруська влада взяла курс на багатовекторну модель розвитку. Головними векторами зовнішньої політики Білорусії було визначено орієнтацію на: *по-перше*, членів Співдружності Незалежних Держав в цілому та Російську Федерацію як провідного учасника даного об'єднання та важливого сусіда; *по-друге*, держави Заходу із пріоритетною роллю США та Європейського Союзу. Ряд практичних кроків, зроблених у той час, дозволяють стверджувати, що в перелік партнерів, на співпрацю з якими планувалось орієнтуватись, входили і країни Азії.

На перший погляд, така концепція мала всі підстави для того, щоб стати успішною. Проте, на нашу думку, ключову помилку зробили саме держави Заходу: перебуваючи у впевненості у власній винятковості та забувши про такий принцип міжнародного права, як невтручання у внутрішні справи інших країн, вони відмовились визнавати зміни, які були внесені протягом 1994-1996 рр. в Конституцію Білорусії та проведені на їх основі вибори Президента і парламенту країни. Більше того, в подальшому для підкріплення власної позиції, США та їх союзники почали вдаватись до такого інструменту тиску як санкції. Метою було змусити білоруську владу до значних поступок у внутрішній та зовнішній політиці.

Слід звернути увагу, що аналізуючи такі кроки в ретроспективному плані, складається враження, що їх автори не допускали навіть думки про те, що наслідки будуть відмінні від запланованих. Тут також, як це часто буває в міжнародних відносинах коли кожен їх актор діє виходячи із власних інтересів та бачення свого місця в даній ситуації, а тому і у відносинах між колективним Заходом та Республікою Білорусь реалії пішли по зовсім іншому сценарію. У відповідь на тиск з однієї сторони президент Білорусі О. Лукашенко здійснив розворот зовнішньої політики своєї країни у іншу – в бік Росії.

Не вдаючись до повторення вже розкритих нами особливостей інтеграційних кроків, здійснених Республікою Білорусь та Російською Федерацією [4,5], відзначимо тільки ключові етапи їх розгортання. Так, протягом 1995-2000 рр. послідовно були підписані Угода про дружбу, добросусідство та співробітництво між Російською Федерацією та Республікою Білорусь, Угода про утворення Співдружності Росії та Білорусі, Договір про Союз Білорусі та Росії, Договір про створення Союзної держави Республіки Білорусь та Російської Федерації [6; 7; 8; 9].

Впродовж першого десятиліття XXI ст. О.Лукашенко доволі вправно балансував між устремліннями Росії до поглиблення інтеграції в межах Союзної держави, яке фактично означало повільне поглинання Білорусі сильнішим партнером, та дотриманням національних інтересів власної країни із збереженням власної незалежності. Ситуація знову зазнала змін після чергових президентських виборів у Республіці Білорусь в серпні 2020 року. Не допущення до процедури виборів декількох кандидатів, які позиціонувались у Вашингтоні та Брюсселі як "прозахідні", а також маніпуляції, на думку представників Заходу, із результатами на користь діючого президента послужили підставою ряду заяв про невизнання підсумків голосування, введення нових санкцій, оголошення «президентом» представника білоруської опозиції С.Тіхановську та подальшої "заморозки" контактів між Заходом та Білорусією. Відзначимо, що курс на невизнання виборів був взятий рядом як країн так і міжнародних організацій задовго до моменту їх фактичного проведення. В 2021 р. після інцидентом із примусовою посадкою в Мінську літака компанії Ryanair, який прямував з Афін до Вільнюса та подальшим арештом білоруського блогера, опозиціонера Р.Протасевича, який перебував на його борту, більшість каналів до співпраці між Республікою Білорусь з одного боку та ЄС і США з іншого, виявились перекритими, оскільки ця подія та реакція на неї практично згорнула «вікно можливостей» для діалогу. При цьому необхідність та бажання уникнути повної ізоляції фактично штовхнули офіційний Мінськ у напрямку Москви, ігноруючи наявні і можливі негативні наслідки для самої Білорусії.

Таким чином, на початку 2022 р. Республіка Білорусь опинилась у тісній зв'язці з Російською Федерацією, що вилилось у цілий ряд нових ризиків та загроз, частина з яких вже реалізувалась, інша частина має всі шанси реалізуватись у майбутньому.

По-перше, початок повноцінного вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 р. призвів до запровадження широкомасштабних санкцій багатьма країнами із розвинутою ринковою економікою проти Росії, а також проти її безпосереднього союзника Білорусії. Причому сфера застосування обмежувальних заходів вийшла далеко за межі суто економіки, отримавши поширення навіть на такі напрямки людського життя як освіта, культура, спорт.

По-друге, надавши свою територію російським військам для здійснення їх імперських планів в рамках «спеціальної воєнної операції», а насправді не спровокованої війни проти українського народу, Республіка Білорусь піддає себе загрозі виступити мішенню для відповідних дій з боку Збройних сил України згідно до п. f статті 3 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) «Визначення агресії». Агресією, серед іншого, визнається «дія держави, що дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для здійснення акту агресії проти третьої держави» [10].

По-третє, в реаліях 2022-2023 рр., коли Республіка Білорусь de-facto стала найближчим партнером та союзником Російської Федерації, різко зростає ймовірність того, що в недалекому майбутньому Мінськ може отримати пропозицію, наприклад, з метою зниження макроекономічних ризиків, забезпечення добробуту власних громадян або із схожою причиною, перейти до використання єдиної валюти та інших елементів в економічній, політичній або правовій сферах, які є більш притаманними для єдиної федеративної держави, а не міждержавного інтеграційного об'єднання. В умовах наростаючого протистояння між РФ та Заходом з поширенням санкцій і проти Білорусії, в певний момент таке поглиблення співпраці з Москвою може стати для Мінська єдиним варіантом подальших дій. Це автоматично означатиме, що в рамках власного імперсько-експансіоністського курсу Росія почне поглинання свого стратегічного партнера із ліквідацією в підсумку суверенітету останнього.

По-четверте, за нинішніх умов в Республіки Білорусь залишаються вкрай обмежені можливості до продовження соціально-економічного співробітництва із країнами-сусідами, які є членами Європейського Союзу. Значною проблемою тут є те, що для досягнення будь-яких позитивних зрушень необхідні значні зміни у внутрішній та зовнішній політиці однієї або іншої сторони, що буде сприйнято їх власним соціумом як поразка у конфлікті. Тому очікувати бажаних позитивних змін найближчим часом не доводиться.

Висновки.

Підсумовуючи вищесказане, вважаємо за необхідне відзначити, що дані висновки не претендують на всеосяжність та залишають місце для подальшої фахової полеміки, а тому зберігають актуальність для наступних наукових досліджень піднятої проблеми. Разом з тим, є достатні підстави стверджувати наступне.

По-перше, історичний аналіз розвитку такої країни як Росія містить чимало доказів того, що вона належить до держав імперського типу, а тому наявність спільних кордонів із нею завжди буде нести певні ризики та загрози для географічних сусідів. Це змушує останніх в розробці власної внутрішньої та зовнішньої політики постійно враховувати зазначений чинник. Нехтування ж ним навіть в умовах ХХІ ст. може мати результатом виникнення конфронтації із вкрай непередбачуваними наслідками.

По-друге, на шляху до реалізації спільних партнерських проектів владі Республіки Білорусь не слід забувати той факт, що при значній різниці в її потенціалах та Росії вести мову про повне рівноправ'я між сторонами не доводиться в силу об'єктивних причин. Тому кожен наступний крок в ході поглиблення міждержавної співпраці повинен ретельно зважуватись та оцінюватись не тільки з позицій сьогочасної вигоди, але і з точки зору стратегічної перспективи та відповідності власним національним інтересам.

По-третє, в турбулентній ситуації, яка склалась у світі станом на цей час, Республіці Білорусь слід вкрай виважено приймати рішення про свої подальші плани та дії, оскільки ціна помилки стає надто значною. Маємо на увазі, що за умови, коли політичні та військово-політичні процеси носять неоднорідний характер та здебільшого розвиваються суперечливо, з важко вловимими закономірностями, офіційний Мінськ ризикує перетворитись на інструмент реалізації імперської політики Росії або ж самому стати театром бойових дій.

Список використаних джерел і літератури

1. Fukuyama, F. *The End of History? The National Interest*. 1989. Vol. 16, P. 3-18. URL: <http://www.jstor.org/stable/24027184>
2. Гольцов А.Г. *Геополітика та політична географія*. К.: ЦУЛ, 2012. 416 с.
3. Борисов Н.С. *Иван III*. 3-е изд. М.: Молодая гвардія, 2006. 644 с.
4. Богданович, І.І. Міждержавний союз Білорусь-Росія: здобутки, тенденції, перспективи. *Актуальні проблеми всесвітньої історії: стратегії партнерства і співробітництва в міжнародних відносинах*. Збірник наукових праць / За ред. С.В. Толстова. К. : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України, 2015. С. 208-217.

5. Богданович, І.І. Союзна держава Республіки Білорусь і Російської Федерації в системі геостратегічних пріоритетів Білорусі. *Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору*: монографія / За ред. М.Г. Бульвінського. К. : ДУ «Інститут всесвітньої історії НАНУ», 2020. С. 363-380
6. Договор между Российской Советской Федеративной Социалистической Республикой и Белорусской Советской Социалистической Республикой от 18 декабря 1990 г. *К союзу суверенных народов. Сборник документов КПСС, законодательных актов, договоров, обращений и президентских указов, посвященных проблеме национально-государственного суверенитета* / Сост. А.И.Доронченков. М. : Институт теории и истории социализма ЦК КПСС, 1991. С.490-497.
7. Угода про дружбу, добросусідство та співробітництво між Російською Федерацією та Республікою Білорусь. URL: <http://www.soyuz.by/about/docs/dogovor1/>
8. Угода про утворення Співдружності Росії та Білорусі. URL: <http://www.soyuz.by/about/docs/dgovor2/>
9. Договор о Союзе Беларуси и России. URL: <http://www.soyuz.by/about/docs/dogovor3/>
10. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) «Визначення агресії». URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml

УДК 94 : 327.5 + 341.31(510 + 73)

Пошедін О.І.

МІЖНАРОДНИЙ ПОРЯДОК КРИЗЬ ПРИЗМУ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ПОЗИЦІЇ КНР І США

У статті проаналізовано позиції Китайської Народної Республіки і Сполучених Штатів Америки стосовно війни Росії проти України. Встановлено, що США розглядають Росію як постійну загрозу міжнародному миру і вважають, що Російська Федерація порушила фундаментальні принципи Статуту ООН. Своїми діями Росія руйнує міжнародний порядок, заснований на правилах. На противагу США Китайська Народна Республіка фактично стала на бік Росії. Починаючи з 2014 року Китай послідовно утримується при голосуванні за резолюції ООН, які засуджують російську агресію проти України та підтримують суверенітет і територіальну